

Nr. 85 - Persillekræmmeren - 2011

”Arenfeldterne” på Stensballegaard

”Arenfeldterne” bar slægtsnavnet Krag-Juel-Vind-Arenfeldt og stammede i lige linie tilbage fra Griffenfelds datter, Charlotte Amalie Griffenfeld (1672-1703), der allerede som barn (1685) var ejer af Stensballegaard.

Tilføjelsen af navnet ”Arenfeldt” skyldes, at Jens Carl baron Krag-Juel-Vind ved sit giftermål med Mette Johanne Reedt blev ejer af Sæbygaard ved Sæby, der hørte under stamhuset Arenfeldt, der nu ændrede til stamhuset: Stensballegaard, Værholm og Sæbygaard. De fik 5 børn og ligger begravet med 4 af børnene i familiegravstedet på Vær kirkegård.

Forfatteren A. J. Gejlager (1878-1955) indsamlede oplysninger om ”Arenfeldterne” blandt folk i Stensballe, hvis forældre havde arbejdet som fæstebønder på Stensballegaard. Oplysningerne findes samlet i en afhandling ”Nord for Horsens Fjord” (kan ses på Lokalarkivet). I det følgende gives der nogle korte ”pluk” herfra. Derudover har Arkivet i parentes givet forskellige tilføjelser.

*Kammerherre og generalmajor,
Jens Carl baron Krag-Juel-Vind-Arenfeldt.
Maleriet findes ophængt i foyeren på Horsens Museum.*

Kammerherren

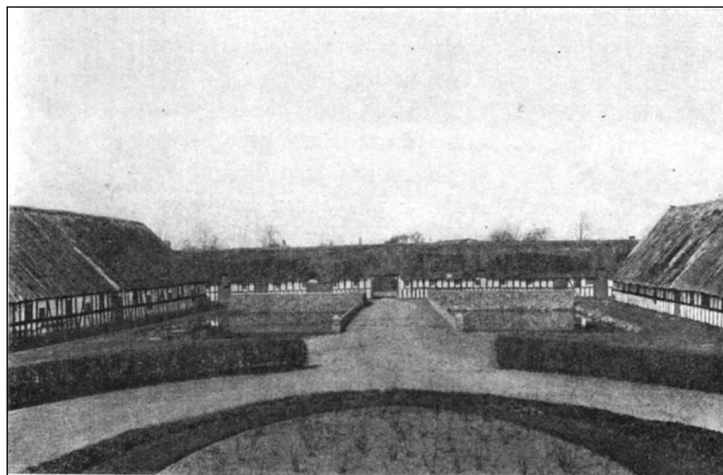
Jens Carl baron Krag-Juel-Vind (1767-1855) med senere tilnavnet Arenfeldt var en ætling af Peder Griffenfeld (begravet i Vær kirke), storkansleren var hans farmors far. Ved hans død i 1776 arvede han, kun 9 år gammel, Stensballegaard og var godsets herre til sin død i 1855. Han var uden tvivl en driftig mand og især kendt som studeopdrætter (terrænet med Stensballe Bjerge var velegnet til kvægopdræt). Inden for hæren avancerede han efterhånden til generalmajor ved slesvigske rytterregiment i Horsens (1835). Nu er der næppe nogen, der kan mindes kammerherren, men sagnene om ham lever, endda i rigt mål.

Stensballegaard uden sidefløje, 1928. (Fotografi af Hugo Matthiesen).

Kammerherren var noget af en særling. Han var stor og svær. Til daglig gik han i gul vest med hvid ryg, fløjlsbenklæder, hvide strømper og sko. Når han vandede stude, trak han en gammel kittel på. I denne dragt færdedes han overalt på godset, altid med en svær stok i hånden.

Kammerherren gjorde en iøjnefaldende forskel på sine hoveriarbejdere. Han holdt hånden over de mest velstillede. Når en bonde mødte med et par gode heste og tilsvarende vogn, blev han sat på den bedste arbejdsplads, medens manden med dårlige heste og vogn kom til det sværeste arbejde. Ligeledes når arbejderne blev anvist plads i tærskeladen. Da blev de store og stærke karle parret sammen, og de kunne få lov at ryste halmen ved en såkaldt tvege (et kløftet redskab). Derimod skulle de mindre stærke, som var parret sammen, med hænderne ryste halmen mellem benene. De betragtede det som en hån og fandt naturligvis snart på også at benytte en tvege. Når kammerherren opdagede det, blev han meget vred og kunne gå over til håndgribeligheder. Det skete nu og da, at en håndfast karl i al godmodighed tog kammerherren ved kraven og satte ham udendørs. Det tog han ikke karlen fortrydeligt op. Det var tværtimod tværtimod noget, der passede ham, og han kunne da udbryde: ”Um, um! Rask karl! Godt gjort!” Så gik han sin vej og lod dem gøre, som de ville.

*Stensballegaard med stråtekte avlsbygninger, 1928.
(Fotografi af Hugo Matthiesen).*

Majoren

Jens Holger baron Krag-Juel-Vind-Arenfeldt (1790-1858) overtog Stensballegaard efter faderens død i 1855. I 1843 havde han taget sin afsked som kommandør for 2. Dragonregiment i Itzehoe og havde siden boet i Horsens. Han var meget høj, sikkert mindst 70 tommer (177,8 cm) og meget mager. Han var en mand, der ville have noget udrettet. ”Vidste jeg, hvor længe jeg skal leve, da skulle der ikke blive en skilling tilbage til mine søstre, de har nok endda”, sagde han (tegn på en alvorlig sygdom, han levede også kun få år derefter). Han ville bruge pengene til forskellige nyttige foretagender. Han anlagde vejen gennem skoven fra Stensballe til Haldrup. Han gav pæl og faskiner til

Sundbroen, og han tænkte på at anlægge en vej fra Brakøre til Vorsø. ”Pæl har vi og jord har vi i Guldbjerg” (en stor bakke i Stensballe skov), sagde han.

Majoren var en god husbond, han påskønnede sine arbejdere og forhøjede ofte deres løn uden opfordring (systemet med fæstebønder blev afskaffet i majorens tid, og godset ansatte selv sine landbrugsarbejdere, men ikke i faderens tid). Han var ungarl. I 1858 døde han på Sæbygaard, der dengang hørte sammen med Stensballegaard (han var således kun godsejer i 3 år).

”Frits”

Broderen Frederik Siegfried baron Krag-Juel-Vind-Arenfeldt (1791-1866), der hidtil havde haft Sæbygaard, fik nu Stensballegaard og havde den til sin død i 1866. Han var 60 år og ”en sær gammel støder”. Han snuste meget tobak så det lå ud over hans vest. I Vendsyssel havde han i en årrække siddet i amtsrådet (amtsrådene blev nedlagt i 2008). Et dagblad spurgte engang i en kritisk artikel: Hvad hjælper os Arenfeldts snus? Han var storforbruger af snus og omtales i øvrigt som afholdt af Sæbygaards folk

Når han kom kørende ind i den gård i Horsens, hvor hans søstre boede, hilste de ud af vinduet med deres snøvlede stemmer: ”God morgen, Frits!”. Men Frits drejede blot hovedet lidt og grinte, han hilste ikke, før han kom op.

Baronesserne

Efter stamhus-reglerne skulle den yngste af brødrene Preben baron Krag-Juel-Vind-Arenfeldt have overtaget Stensballegaard, men han foretrak Sæbygaard og overlod Stensballegaard til sin ældste søster Sophie Cathrine baronesse Krag-Juel-Vind-Arenfeldt (1797-1878). (Persillekræmmeren nr. 84).

Sophie Cathrine var en myndig dame, der allerede i faderens tid havde taget sig meget af godsets styrelse og var inde i studehandel og alt. Hun talte meget og hendes stemme var meget ubehagelig, da hun snøvlede stærkt.

Den yngste søster Elisabeth baronesse Krag-Juel-Vind-Arenfeldt (1806-1884) var en ”sær en, der gik og trissede rundt og havde sin næse alle vegne”. Ja måske – men hun havde mere åndelig sans end den øvrige familie, hun var stærkt interesseret i folkeeventyr, hvoraf hun optegnede en del, der nu opbevares i Dansk Folkemindesamling.

Baronesserne var begge meget adelsstolte, og da Frederik 7. besøgte Horsens (kongens moder havde bolig i Palæet på Torvet), rejste de bort imens, han var ikke efter deres sind. De huskes som ”et par pæne damer med hængelkrøller og gråt hår”. De var meget gode af sig. Undertiden kørte de med fire sorte heste for og blinkere (lygter) og tjener med høj hat ved siden af kusken. Søstrene sværmede meget for hvidt, der var lutter hvide katte på gården og ofte over hundrede hvide ænder. (Horsens vejviser i 1866 viser, at baronesserne også havde en privatadresse på Søndergade 47).

Vagtskifte

Efter ”Arenfeldterne” (arvingerne var døde) blev Stensballegaard overtaget af en anden gren af familien. Det blev Christian Emil lensgreve Krag-Juel-Vind-Frijs (1817-1896) fra Frijsenborg ved Hammel, landets største gods.

Kildeangivelse

A. J. Gejlager, 1946. Folkeoptegnelser, Nord for Horsens Fjord, Danmarks Folkeminder nr. 55, 20-36. Forlaget Ejnar Munksgaard.

Redaktion: FGS, KSO